

DIGITAL

Digital Technologies to Improve Adult Learning

Gids met goede praktijkvoorbeelden

Innovatieve vormen van
digitaal onderwijs in het
volwassenenonderwijs

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Mede opgesteld in 2020 door de partners van DIGITAL, medegefinancierd in het kader van het Erasmus+ programma van de Europese Unie.

Uitgegeven door Learning Hub Friesland, Nederland.
Meer informatie over het project op

www.digitaleducator.eu

2019-1-FR01-KA204-062287

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Inhoud

**Inleiding,
methodologie en
hoe deze gids te
gebruiken**

Pagina's 4 - 7

**Case studies van
digitale training
voor volwassenen
in heel Europa**

Pagina's 8 - 39

**Praktische stappen
om DIGITAL in de
praktijk brengen
in onderwijs en
training**

Pagina's 40 - 45

Inleiding

Welkom

Welkom in deze DIGITAL Gids met goede praktijkvoorbeelden. Een digitale publicatie die het delen van kennis en uitwisseling tussen organisaties uit het volwassenenonderwijs bevordert door het delen van toonaangevende innovatieve toepassingen van digitaal onderwijs voor volwassenen, met speciale aandacht voor kansarme volwassenen.

In de volgende hoofdstukken lees je over de ervaringen van docenten en trainers uit heel Europa en hoe zij gebruik maken van digitale hulpmiddelen, waarbij ze uitleggen wat werkt en wat niet werkt in hun dagelijkse praktijk in het volwassenenonderwijs. In korte video-interviews kunt u ook collega's uit heel Europa het woord horen- een schat aan praktische

Ongeveer 90% van de banen van vandaag vereisen digitale vaardigheden

kennis en tips! Deze gids werd samengesteld in 2020, tijdens de wereldwijde COVID-19 pandemie- een vreemde en moeilijke tijd voor ons allemaal, maar ook een periode die het gebruik van digitale leermiddelen enorm heeft versneld. Zowel leerkrachten en trainers als leerlingen en cursisten hebben kennis gemaakt met nieuwe digitale manieren van werken, maar we zijn er ook aan herinnerd hoe waardevol persoonlijke ervaringen kunnen zijn, vooral wanneer ze naast digitale manieren van werken worden gebruikt.

Wij hopen dat u door de hier verzamelde voorbeelden geïnspireerd raakt om digitale hulpmiddelen te gaan gebruiken in uw lessen en trainingen

Het DIGITAL project

DIGITAL is een Erasmus+ project dat partners uit Nederland, Griekenland, Denemarken, Duitsland, Frankrijk en Ierland samenbrengt.

DIGITAL heeft een duidelijk doel: docenten en trainers die werken met laaggekwalificeerde volwassenen beter in staat stellen en te motiveren om digitale leerstrategieën en instrumenten te gebruiken om het leren aantrekkelijker en relevanter te maken en hun professionele en persoonlijke ontwikkeling te stimuleren.

Om dit doel te bereiken, zal het project een aantal praktische instrumenten ontwikkelen en producten om volwassenenopleiders op weg te helpen, waaronder dit compendium van goede praktijken.

We zullen hierop voortbouwen met:

- **De DIGITAL 'gereedschapskist'**
Een interactieve publicatie met de 20 beste digitale leermiddelen, getest en uitgeprobeerd door ons team, met praktische begeleiding over hoe ze te gebruiken.
- **De DIGITAL online cursus**
Een cursus die docenten en trainers kunnen gebruiken om hun eigen digitale vaardigheden te versterken.

Methodologie

Ervaringen van praktijkmensen uit het volwassenenonderwijs uit heel Europa

Deze gids van goede praktijkvoorbeelden is gebaseerd op de praktische ervaring en kennis van professionals uit het volwassenenonderwijs uit het hele continent, verzameld door de partners van het DIGITAL project. Met partnerorganisaties in Frankrijk, Duitsland, Ierland, Griekenland, Denemarken en Nederland zijn de casestudies die hier worden gepresenteerd echt Europa-breed.

De projectpartners hebben binnen hun netwerken organisaties uit het volwassenenonderwijs benaderd die op alle niveaus gebruik maken van digitale hulpmiddelen - van pioniers tot organisaties die hun eerste stappen zetten in het gebruik van online hulpmiddelen. We interviewden professionals

en vroegen niet alleen naar wat werkt, maar net zo belangrijk is wat niet werkt en waarom. De case studies laten zien hoe volwassenenopleiders in heel Europa digitale vaardigheden gebruiken om creativiteit te stimuleren, om nieuwkomers in hun land te helpen zich geïntegreerd te voelen en toegang te krijgen tot openbare diensten, om jongeren te helpen persoonlijke problemen te overwinnen en zich te leren uiten, om hun onderwijs flexibeler en toegankelijker te maken voor cursisten ... en nog veel meer!

We hebben ook samengewerkt met de volwassenenopleiders die we hebben geïnterviewd om korte video's te maken, zodat u ook directe van hen kan horen! In het laatste hoofdstuk van deze gids hebben we de praktijkvoorbeelden die u in de komende pagina's zult lezen, samengevat, zijn we op zoek gegaan naar de rode draden en hebben deze vertaald in praktische stappen om beter gebruik te maken van digitale hulpmiddelen met cursisten.

Gebruik van deze gids

Leren van anderen

In de case studies hoort u van collega-docenten en -trainers uit heel Europa. U hoort van starterscentra, NGO's die nieuwkomers ondersteunen op hun weg naar integratie in hun nieuwe land, trainers die werken met sportclubs, kleuterschoolmedewerkers, gezondheidszorg-organisaties... iedereen die digitale tools heeft gebruikt om hun onderwijs en training te verbeteren. Zelfs als een case study op het eerste gezicht niet veel met uw organisatie te maken lijkt te hebben, zijn er toch vaak opvallende raakvlakken.

Digitale instrumenten als hulpmiddel of als doel op zich

In de verschillende casussen die je in het volgende hoofdstuk tegenkomt, worden digitale hulpmiddelen voor verschillende doeleinden gebruikt, maar om het navigeren te vergemakkelijken hebben we een aantal categorieën en symbolen gecreëerd. De eerste twee hebben betrekking op de rol die digitale hulpmiddelen in elk geval spelen- of ze worden gebruikt als hulpmiddel om andere onderwerpen te onderwijzen, of dat het aanleren van digitale hulpmiddelen het hoofddoel van de opleiding is.

Digitale hulpmiddelen als middel voor het leren van andere onderwerpen

Digitale hulpmiddelen als doel

Let op deze icoontjes aan het begin van elke case study!

Verschillende organisaties

Gezien het grote aantal verschillende volwassenenopleiders die aan deze gids hebben meegewerkt, hebben we bovenaan elke case study tags toegevoegd om het type organisatie en de onderwijssetting aan te duiden, bijvoorbeeld klassikaal onderwijs of afstandsonderwijs.

De tools uitgelegd

Sommige van de case studies gaan over specifieke tools die de trainer in zijn dagelijkse praktijk gebruikt.

In de case studies vindt u kleine “toolbox”-kaders waarin enkele van de meest gebruikte tools nader worden toegelicht. Dit zullen slechts korte samenvattingen zijn, dus als u op zoek bent naar nieuwe tools, kijk dan uit naar de DIGITAL ‘gereedschapskist’ die zal worden ontwikkeld als onderdeel van het DIGITAL project en die de meest bruikbare tools voor docenten en trainers in meer detail zal uitleggen.

Case studies

“Jongeren in contact brengen met actieve professionals”

culturele opvoeding | klassikaal onderwijs | coaching | NEETS

François Friquet en DJ VeX

DJ en producer, Rocher de Palmer / Musiques de Nuit, Bordeaux, Frankrijk

François Friquet is de coördinator van Forum du Rocher, dat samenwerkt met professionals als DJ VeX (Romain Bascans) om via cultuur en muziek contact te leggen met “onzichtbare” bewoners van enkele van de meest achtergestelde wijken van Bordeaux. Dit zijn vaak jongeren die geen gebruik maken van de meer conventionele steun- en opleidingsprogramma's.

Daartoe laten ze de leerlingen kennismaken met digitale instrumenten die door creatieve professionals worden gebruikt, zoals computers, foto- en videocamera's, geluidsopnamen en microfoons, en MIDI-toetsenborden. Naast deze gereedschappen worden de technieken en software uitgelegd, waaronder DJ-ing tools en computerondersteund muziek maken. Deze instrumenten vereisen een goede kennis en kunnen duur zijn, wat een probleem kan zijn bij het opzetten van programma's voor volwassenenonderwijs. Anderzijds gaat het om praktische instrumenten die de creativiteit stimuleren en jongeren (die gewoonlijk geen toegang hebben tot dit soort instrumenten) in contact brengen met actieve professionals.

Forum du Rocher organiseert groepsworkshops

met verschillende gespecialiseerde professionals als begeleiders. De workshops zijn gebaseerd op learning by doing, waarbij gebruik wordt gemaakt van de beschikbare apparatuur om nieuwe vaardigheden te leren, in te oefenen en aan te scherpen. Het was een logische stap om digitale hulpmiddelen te gebruiken “omdat het nuttige dagelijkse hulpmiddelen zijn” voor creatievelingen, een ander publiek aantrekken en engageren en ook mogelijkheden creëren om sessies te laten leiden door actieve professionals. Friquet werkt altijd samen met andere professionals die de workshops op hun vakgebied (grafisch ontwerper, webdesigner, fotograaf, videograaf, geluidsontwerper, DJ, enz.) “Ook al heb ik een basiskennis, de instrumenten zijn te technisch en te specifiek om zelf opleidingen te kunnen geven”, zegt Friquet, maar hij ziet dit eerder als een voordeel dan als een probleem. Deze manier van werken laat de leerlingen kennismaken met nieuwe loopbanen waarvan zij zich voordien misschien niet bewust waren, en geeft hen de kans samen te werken met professionals in hun vakgebied.

De feedback van de cursisten was overweldigend positief. Zij beseffen het voordeel van de veelzijdigheid van deze hulpmiddelen en zijn daarom gemotiveerd om te leren hoe ze werken. Zij zijn onafhankelijker met deze hulpmiddelen

en hebben meer zelfvertrouwen. Soms worden zij echter afgeschrikt door de hoge prijs van veel van deze tools.

Friquet begrijpt deze bezorgdheid, maar is van mening dat “het noodzakelijk is om met deze professionele instrumenten te worden opgeleid, zo niet met vrije software waarmee dezelfde resultaten kunnen worden bereikt”. Het belangrijkste is “uit te gaan van de wensen en vaardigheden van deze jongeren”. DJ VeX merkt ook op dat “de uitwisseling tussen trainers en jongeren heel belangrijk is: leren door te doen!” Zijn top tip voor trainers die geïnteresseerd zijn in het uitvoeren van soortgelijke activiteiten is om een lijst van eenvoudige hulpmiddelen en (indien mogelijk, gratis!) software met eenvoudige voorbeelden te hebben.

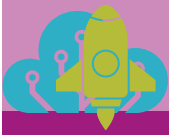
“Leerlingen helpen de tools te ontdekken die ze al hebben”

Sociaal werk | integratie | klaslokaal onderwijs | coaching | nieuwkomers

Sophie

Metsemakers

*Sociaal Coördinator, La
Sociaal Centrum Colline,
Cenon, Frankrijk*

Sophie Metsemakers is sociaal coördinator bij het sociaal centrum La Colline in de stad Cenon, in de buurt van Bordeaux, Frankrijk. Ze gebruikt digitale hulpmiddelen in haar dagelijkse werk met de mensen die naar het sociaal centrum komen en helpt hen te wennen aan de websites en apps die ze nodig hebben om in contact te komen met overheidsinstanties en andere organisaties. Naast beperkte digitale vaardigheden spreken veel van de mensen met wie Sophie werkt geen Frans, een taalbarrière die met digitale hulpmiddelen kan worden overbrugd.

Sophie gebruikt zowel computers als tablets bij de gebruikers van La Colline “omdat dit instrumenten zijn die dagelijks door onze begunstigden worden gebruikt”. Sophie vindt de tablet echter het handigste digitale hulpmiddel in haar arsenaal. “De tablet is gekozen omdat mensen vaak een smartphone hebben waarop ze dezelfde applicaties kunnen installeren.” Zo kunnen cursisten in het sociaal centrum wennen aan een bepaalde app, tool of website en daarna thuis weer makkelijk oppakken waar ze gebleven waren. Ze raken ook gewend aan het navigeren door de mobiele versie van een website, in plaats van geconfronteerd te worden met een heel andere lay-out nadat ze een website eerst op een computer hebben gebruikt. Op die manier

leren ze de hulpmiddelen te gebruiken die ze al hebben.

La Colline werkt met individuen en groepen in praktische workshops, die sterk gericht zijn op leren door te doen. Ze laten de deelnemers zien hoe bepaalde digitale overheidsdiensten werken,

met uitleg over hun apps en website. Dit kan soms frustrerend zijn, omdat de verschillende administratieve mbolen en pictogrammen

Smartphones en tablets

Mobiele apparaten kunnen een goede manier zijn om digitale hulpmiddelen in de klas te brengen en leerlingen te laten zien hoe ze de hulpmiddelen kunnen gebruiken die ze thuis al hebben, net zoals Sophie hier doet.

gebruiken, wat het moeilijker maakt voor gebruikers die niet Frans spreken.

Sophie faciliteert zelf sessies met digitale hulpmiddelen, “De tablet is gemakkelijk te gebruiken, neem gewoon de tijd om verschillende toepassingen te testen, verplaats jezelf in de plaats van de mensen.” De tablets

maken ook verschillende workshopopstellingen mogelijk, waardoor Sophie flexibeler kan inspelen op de behoeften van de cursisten. Sophie vindt ook training en tutorials over het faciliteren van sessies erg nuttig; “ze stellen je in staat om te ontdekken hoe het werkt en vervolgens je facilitering aan te passen aan het publiek.”

De aanwezigheid van digitale hulpmiddelen in het volwassenenonderwijs zal de komende jaren toenemen, denkt Sophie. “Het gebruik van digitale hulpmiddelen zal worden uitgebreid en zal het leren effectief aanvullen.

“Je hoeft niet alles te weten, wees gewoon nieuwsgierig”

creatief onderwijs / klassikaal onderwijs / coaching / jongeren

Violette Aymé

*Medeoprichter en
coördinator, Le Nom Lieu,
Bordeaux, Frankrijk*

Violette Aymé werkt bij Le Nom Lieu en gebruikt digitale tools om te werken met jongeren (tussen 16 en 25 jaar) in situaties van geestelijke nood of sociale ineenstorting, en met de sociale en medische professionals die met hen werken. Door jongeren op te leiden in de nieuwste digitale hulpmiddelen en professionele software geeft ze hen waardevolle vaardigheden mee voor de werkplek en hun eigen persoonlijke ontwikkeling.

Le Nom Lieu maakt gebruik van verschillende digitale instrumenten: computers, smartphones, tablets, video- en fotocamera's, en ook audiovisuele software. Dit is deels omdat dit alledaagse instrumenten zijn voor de jongeren met wie ze werken. “Het zijn ook creatieve instrumenten die uitwisselingen vergemakkelijken”, merkt Violette op. Inderdaad, de uitwisselingen die kunnen ontstaan bij het gebruik van digitale instrumenten kunnen veel belangrijker zijn dan de beheersing van het instrument zelf. “Het probleem is wanneer het te goed werkt... Het is vaak wanneer het niet goed werkt dat de creativiteit en de dialoog op gang kunnen komen.”

Deze benadering is terug te vinden in het werk van Le Nom Lieu met digitale instrumenten, en helpt de relatie tussen facilitators en cursisten

te vergemakkelijken. “Plaats jezelf niet in de positie van degene die het weet,” adviseert Violette, “bewaars een deel van het niet-meesterschap en laat je onderwijzen. Je hoeft niet alles te weten, wees gewoon nieuwsgierig.”

De opleiding die aan jongeren wordt aangeboden, is volledig afgestemd op hun

behoeften en interesses. “Elke workshop is anders: individueel, collectief.” Ze worden

Digitale tools voor creativiteit

Digitale tools kunnen een geweldige manier zijn om leerlingen hun creativiteit de vrije loop te laten en tot een professioneel ogend resultaat te laten komen.

Met gratis en open source tools zoals Audacity en Canva en ingebouwde tools zoals iMovie kunnen echter nog steeds fantastische resultaten worden bereikt!

geleid door gespecialiseerde begeleiders die met de leerlingen werken met hun eigen van thuis meegebrachte instrumenten en met de instrumenten die Le Nom Lieu ter beschikking heeft.

“Het zijn vaak de jongeren zelf die ons de instrumenten die ze beheersen kennen en leren gebruiken. Daarna brengen we ze in contact met gespecialiseerde professionals.” Jongeren nemen heel erg de leiding in hun leren. “Het belangrijkste is niet het gereedschap, maar wat leerlingen ermee doen, hoe ze het krijgen, wat het voor hen betekent en dat is wat we bij Le Nom Lieu ondersteunen.”

“Meer tijd voor complexe onderwerpen in de klas”

burgermaatschappij | sport | klassikaal onderwijs | afstandsonderwijs

Steffen Sindulka

*Bescherming van kinderen
officier in sportclubs,
Landessportbund Thüringen
e.V., Erfurt, Duitsland*

Steffen Sindulka werkt voor de Landessportbund Thüringen als kinderbeschermingsfunctionaris voor sportclubs. Hij biedt trainingen en kwalificaties op het gebied van kinderbescherming voor managers van sportclubs. Met behulp van een digitale methode, edubreak® sportcampus (ontwikkeld door Ghostthinker GmbH), is Steffen in staat om te werken met cursisten in een blended learning format, waarbij online modules en klassikale sessies worden gecombineerd.

De onlinemodules zijn gebaseerd op door de trainers gemaakte video's en teksten, die in zes modules over verschillende onderwerpen worden onderwezen. Deelnemers ontvangen een login om het platform “edubreak® sportcampus” te gebruiken. Hier kunnen zij modules vinden met verschillende onderwerpen en oefeningen. Elke online module bestaat uit een onderwerp, materiaal, input en een oefening. Het soort input is verschillend. Het kan een video zijn (maximaal 10 minuten), een script om te lezen, links naar externe video's op YouTube, een hoofdstuk uit een boek of iets anders. Ook de oefeningen variëren: deelnemers schrijven online tests, schrijven blog-commentaren, maken een korte video of uploaden bestanden. Door gebruik te maken van deze verschillende mogelijkheden worden de deelnemers in staat gesteld om verschillende dingen uit te

proberen, en Steffen en zijn team moedigen hen aan om het digitale medium te gebruiken. Deelnemers kunnen elk onderwerp zo vaak lezen als ze nodig hebben, en ze kunnen elke test herhalen tot ze slagen.

Tijdens de online cursus kan de trainer alles zien wat de deelnemers hebben gedaan en voltooid. Hij kan elk onderwerp, schriftelijke tests en materiaal zien en kan de oefeningen corrigeren. Een belangrijk kenmerk van het platform is het dashboard waar elke deelnemer kan communiceren met de trainer en met de andere deelnemers. Hoewel de trainer in een online setting meer tijd nodig heeft om elke deelnemer te onderwijzen en te helpen dan in de klassikale lessen, kan de trainer flexibeler werken om in te spelen op individuele behoeften.

Naast de onlinetraining omvat de cursus bijeenkomsten in zes weekenden. De meeste cursisten werken tijdens hun vrije tijd bij de sportclubs die zij leiden. Door het blended learning-programma te gebruiken, hoeven zij minder tijd in het weekend uit te geven en kunnen zij flexibeler aan de onderwerpen werken tijdens hun vrije tijd thuis. Dit heeft ook het voordeel dat meer mensen tegelijk aan de cursus kunnen deelnemen.

Ironisch genoeg heeft het gebruik van digitale hulpmiddelen misschien wel de grootste invloed op Steffens werk in de klas. Het feit dat leerlingen online aan de meeste onderwerpen kunnen werken, betekent dat er in een fysiek klaslokaal meer tijd is voor andere dingen, met name meer ingewikkelde onderwerpen die niet zo goed werken in een online setting. “Sommige onderwerpen zijn te ingewikkeld voor het gebruik van online modules. De deelnemers hebben te veel vragen en het is makkelijker bijvoorbeeld bij het bespreken van financiën en belastingen,” zegt Steffen. “Het gebruik van digitale tools heeft veel goede kanten, maar toch is het belangrijk om ook face-to-face trainingen en bijeenkomsten aan te bieden. Voor lerenden is een contactpersoon en face-to-face interactie nog steeds noodzakelijk.”

“Doe een beetje onderzoek naar welke tools er zijn”

bedrijfsopleidingen | klassikaal onderwijs | digitale beoordeling | MKB

Canice Hamill

Onderwijs en opleiding
consultant, Learning Hub
Belfast, Belfast, UK

Canice Hamill werkt als onderwijs- en opleidingsconsultant voor Learning Hub Belfast, een opleidingsorganisatie in Noord-Ierland met een focus op KMO's. Canice combineert zowel klassikale training als online tools en maakt gebruik van een reeks digitale oplossingen om de ervaringen van cursisten te verbeteren.

“Mijn achtergrond begon in het klaslokaal als trainer,” zegt Canice. “Toen alles gedigitaliseerd begon te worden, was het gewoon logisch om dat ook in ons onderwijs te integreren.” Canice en zijn team begonnen al snel de voordelen van

Canice en zijn collega's gebruiken een verscheidenheid aan digitale tools voor verschillende toepassingen, zoals Nearpod, WordPress, Kahoot, Mentimeter en Dropbox voor sommige projectwerkzaamheden. Een tool die bijzonder succesvol is gebleken, is TED Ed, dat Canice gebruikt om online cursussen te maken. “Wat we vooral goed vinden aan TED Ed is de eenvoud, terwijl het tegelijkertijd een zeer krachtige tool is. Het heeft een videofunctionaliteit, het heeft een forumfunctionaliteit, het heeft een beoordelingsfunctionaliteit...plus het is super gemakkelijk te gebruiken.” Verder zijn we erg te spreken over Nearpod, tijdens het gebruik kun je realtime feedback krijgen van de cursisten en hoe ze omgaan met de lesstof.”

Verschillende aspecten van digitale tools zijn vooral effectief bij bepaalde typen leerlingen. “Met name jongere volwassenen zijn dol op Nearpod, omdat ze de lessen op hun telefoon volgen.” Voor lerenden op afstand lijkt TED Ed een hit te zijn: “De lerenden zijn erg betrokken bij de forumfunctionaliteit, dus we krijgen veel betrokkenheid en feedback via dat aspect van TED Ed.” Het verschil tussen de twee tools? “Zie Nearpod als PowerPoint, maar dan beter, en TED Ed als een absolute beginnersgids voor het maken van een online cursus.”

Onthoud altijd dat het niet om de hulpmiddelen

TED Ed

TED-Ed is het jeugd- en onderwijsinitiatief van TED. TED is een non-profit gewijd aan het verspreiden van ideeën, in de vorm van korte, krachtige voordrachten en bestrijkt vandaag bijna alle onderwerpen in meer dan 100 talen.

digitale hulpmiddelen voor hun onderwijs te zien; “We merken in veel omstandigheden dat digitale hulpmiddelen net zo goed werken als face-to-face onderwijstechnieken... zowel voor ons als voor onze volwassen cursisten.”

zelf gaat, maar om wat je ermee doet. “Doe een beetje onderzoek naar de digitale hulpmiddelen die er zijn. Bedenk wat je wilt bereiken met het gebruik van de tool, of het nu een vorm van ‘flipped classroom’ lesgeven is, of je het wilt integreren in je beoordeling van leerlingen of dat je de moeilijker te bereiken leerlingen wilt betrekken... Het is gemakkelijk om overweldigd te raken door de hoeveelheid tools op de markt, maar er zijn veel goede websites die tools aanbevelen voor jouw behoeften. Probeer er dus een of twee uit en bouw van daaruit je vertrouwen en competentie op!”

“Richt je op gratis, beproefde en geteste tools”

taalonderwijs | coaching | afstandsonderwijs | internationale leerlingen

Danae Florou

Leraar Grieks als tweede taal, Alpha Beta Greek, Athene, Griekenland

Danae Florou is lerares Grieks als tweede taal bij Alpha Beta Greek. Ze heeft de talenschool zelf opgericht, en richt zich op online leren en onderdompeling in de Griekse cultuur. Ze is zeer actief op de site met online betrokkenheid via blog posts, sociale media, en, natuurlijk, digitaal leren.

Om haar studenten succesvol les te geven, gebruikt Danae Google Drive om inhoud te delen, Zoom voor videogesprekken en vergaderingen, Slack voor forum chats, sociale media voor videotrainingen. Deze combinatie stelt haar in staat om tijd en kosten voor mijn onderwijs te verminderen, meer mensen te bereiken en groepslessen te geven. Ze plant haar werk als volgt:

“Met Google Drive delen we documenten en formulieren. En we gebruiken Zoom voor een face-to-face vergadering of groepsvergaderingen en lessen.” Ze wijst erop dat Slack van pas komt als we als groep aan grafieken werken, en dat alleen uitgenodigde leden daaraan kunnen werken. Last but not least gebruikt Alpha Beta Greek sociale media voor hun live video, maar ook voor het delen van online content.

In het interview geeft ze toe dat er zich technische problemen kunnen voordoen, maar ze voegt eraan toe dat “buiten dat alles

geweldig werkt”. Digitale hulpmiddelen zijn echter niet de oplossing voor alles.

Cloud-gebaseerd oplossing

Cloud-gebaseerde oplossingen zoals Google Drive, die Danae gebruikt met haar studenten, zijn een geweldige manier om bestanden en bronnen te delen wanneer je op afstand werkt. Populaire commerciële diensten zijn Google Drive, Dropbox, iCloud en OneDrive. Veel onderwijsinstellingen zullen een contract hebben met een van deze diensten.

Cloud-gebaseerd werken kan ook een geweldige manier zijn voor leerlingen om opdrachten in te leveren

Het is belangrijk om goed te kijken naar de instellingen van uw cloud software om te zien wie wat kan beoordelen.

“Ik denk dat alle leerlingen liever live interactie zouden hebben dan achter het scherm, maar

het is een compromis om bij te blijven met hun leerproces. De studenten vinden het leuk en zien de voordelen, maar ze worden moe na te veel tijd achter het scherm.”

Danae's advies aan collega-docenten is om gebruik te maken van video tutorials wanneer je het meeste uit online omgevingen probeert te halen. Het is belangrijk om te onthouden dat je het doet om het leren van de leerlingen te verbeteren. “Probeer ze alleen uit als het voor de leerlingen ook werkt.

Op de vraag hoe digitale hulpmiddelen er in de toekomst uit zouden kunnen zien, antwoordde Danae: “Ik denk dat ze zowel innovatief zullen zijn als dichter bij ‘traditionele’ hulpmiddelen zullen staan. Bijvoorbeeld e-pens om met de hand te schrijven en te tekenen of papierachtige schermen.

“Geef leerlingen de tijd om te verwerken wat ze leren”

life coaching | klassikaal onderwijs | afstandsonderwijs | coaching

**Gogo
Papadopoulou**

*Trainer en coach, Total
Approach, Athene,
Griekenland*

Gogo Papadopoulou is een opvoedkundige voor volwassenen en een levenscoach gevestigd in de buurt van Athene, Griekenland. Ze werkt al vele jaren met studenten, zowel off-als online, en heeft geleerd om verschillende digitale tools te gebruiken in haar werk. Ze heeft ook gemerkt dat de vraag naar digitale hulpmiddelen de laatste maanden enorm is toegenomen als gevolg van de pandemie van het Coronavirus.

Gogo was een vroege aanhanger van digitale hulpmiddelen: “Ik ben 30 jaar geleden begonnen omdat mijn leerlingen zich verveelden en verdwaalden bij het gebruik van traditionele methoden, geleidelijk aan ben ik foto’s en geluiden gaan gebruiken en ik heb ontdekt dat dit boeiender was omdat ze alle zintuigen gebruiken.”

In de jaren die sindsdien zijn verstreken, heeft Gogo een indrukwekkende digitale gereedschapskist opgebouwd voor haar lessen, afhankelijk van wat de situatie vereist. Gogo maakt nu gebruik van hulpmiddelen als multimedia en video’s, PowerPoints met links, digitale hulpmiddelen voor verhalen en stripverhalen, Zoom, Skype en nog veel meer.

Gogo’s beste advies is om in gedachten te houden dat de implementatie van digitale hulpmiddelengoedtijdbeheerenteamverdeling

vereist. Goed timemanagement kan van pas komen wanneer je tegen een technisch probleem aanloopt, zoals een haperende internetverbinding - iets wat nog steeds vaker gebeurt dan je zou denken! Een goede planning kan u helpen situaties te vermijden die digitaal lesgeven in de weg staan - een slecht werkende microfoon bijvoorbeeld, of een link of video die niet meer beschikbaar is.

Online leren kan moeilijk zijn voor leerlingen die moeite hebben om zich voor langere tijd te concentreren, maar als het goed wordt gebruikt kan het een averechts effect hebben: digitale hulpmiddelen gebruiken om leerlingen betrokken te houden. Dit is ook de feedback die ze van studenten krijgt: “Ze zijn gaandeweg erg onder de indruk van hoeveel dingen ze leren en hoeveel plezier ze hebben gehad. Ik heb de indruk dat ze zich veiliger voelen in een digitale omgeving.” Laat je echter niet te veel meeslepen door het aantal dingen dat je kunt doen met je nieuwe digitale hulpmiddelen en word niet te ambitieus: “Het is nog steeds belangrijk om leerlingen de tijd te gunnen om te verwerken wat ze leren.”

De meeste van Gogo’s digitale vaardigheden zijn autodidact - in 80% van haar ontmoetingen met digitale hulpmiddelen heeft zij die zelf onderzocht en ermee geëxperimenteerd. Slechts ongeveer 20% van de tools die ze

gebruikt, heeft ze zich eigen gemaakt tijdens een cursus om een of andere nieuwe functie te leren kennen, of heeft ze ontdekt via collega's. Een hulpmiddel dat een grotere rol is gaan spelen in Gogo's lessen is animatie - een geweldige manier om ingewikkelde concepten eenvoudig uit te leggen.

Gogo raadt aan hun e-materiaal goed te organiseren en de les goed voor te bereiden, ongeacht of je online of offline lesgeeft. Zoals ze zegt: "Dit zal hen helpen hun online lessen gemakkelijker te maken. Bewaar één versie als kladversie en gebruik die dan op elk moment door hem aan te passen aan elke nieuwe context."

Zij gelooft dat we nog niet zover zijn dat we al onze creativiteit digitaal kunnen benutten. Maar wie weet wat de toekomst brengt?

“Probeer het eens, laat je niet afschrikken!”

gezondheid | klassikaal onderwijs | workshops | gemeenschappen

Julie Jamieson

Chief Executive, New Lodge en Duncairn Community Health Partnership, Belfast, UK

Julie werkt als hoofd van de New Lodge and Duncairn Community Health Partnership, gevestigd in Belfast, Verenigd Koninkrijk. Ze heeft ontdekt dat een aantal digitale tools haar echt kunnen helpen bij haar gemeenschaps- en onderwijsactiviteiten, zoals Kahoot!, Mentimeter, Nearpod en YouTube. De juiste digitale hulpmiddelen kunnen helpen wanneer je probeert je punt over te brengen aan een soms lastige doelgroep.

Julie begon zich te interesseren voor digitale hulpmiddelen toen ze werkte aan een project met de naam Gezonde Sociale Media. “We waren ons erg bewust van het feit dat we geen digitale tools gebruikten in onze programma’s, we waren nogal ouderwetse opbouwwerkers.” Voorheen hadden ze meer eenvoudige presentatiemiddelen zoals PowerPoints gebruikt, maar dit was niet zo interactief en boeiend als ze had gewild. “We realiseerden ons door Gezonde Sociale Media dat we tools als Kahoot! en Mentimeter heel gemakkelijk in ons werk konden integreren... dus dat hebben we gedaan en het was geweldig!” Julie heeft nu veel meer projecten waarbij ze digitale tools gebruikt: “We gebruiken ze bijvoorbeeld om ouders te leren wat de effecten van sociale media zijn.”

Julie ging het leerproces in, zich bewust

van haar eigen onzekerheden rond digitale hulpmiddelen. “Ik ben niet zo’n techneut en raakte een beetje in paniek als het op het gebruik van digitale hulpmiddelen aankwam! Ze ontdekte echter al snel dat tools zoals Kahoot! of Mentimeter “gemakkelijk te gebruiken zijn en voor zichzelf spreken als je ze eenmaal kent”.

Voor veel leerkrachten kan de introductie van digitale tools in hun werk ontmoedigend aanvoelen, en in Julie’s geval was er iemand

Kahoot!

“Kahoots” zijn door de gebruiker gegenereerde multiple-choice quizzen die toegankelijk zijn via een webbrowser of de Kahoot app. Het is een leuke manier om de kennis van leerlingen te testen.

nodig om haar vertrouwd te maken met de tools. Dit werd later gevolgd door groepswork over hoe ze te gebruiken, met ook veel onderzoek van haarzelf. “Het is geweldig voor me geweest, een echte eye opener, en het is goed om me zelfverzekerd te voelen om de instrumenten ook echt te gebruiken, want vooraf zou ik me niet zo hebben gevoeld.”

Kahoot! is één van Julie’s go-to tools. “Kahoot! doet het heel erg goed... de muziek is heel funky;

leerlingen hebben maar 20 seconden om te antwoorden en ze houden van de mogelijkheid om feedback te geven tussen de vragen door. Het is geweldig voor betrokkenheid en een echte conversation starter!”

Gevraagd naar advies raadt Julie aan de tijd te nemen om het instrument te leren kennen. “Dan zul je resultaat zien en dat vind ik geweldig! Probeer het eens, laat je niet afschrikken! Geef alles een kans.”

“Het belangrijkste is nog steeds de inhoud”

intercultureel leren | klassikaal onderwijs | afstandsonderwijs | nieuwkomers

**Dr. Manfred
Niedermayer**

*Freelance digitalisering
adviseur, BOMkids, Erfurt,
Duitsland*

Dr. Manfred Niedermayer is een freelance digitaliseringsconsultant. Hij werkt momenteel aan het project BOMkids van het Europees Sociaal Fonds, dat tot doel heeft de interculturele vaardigheden van migrantenkinderen in het beroepsonderwijs te verbeteren met behulp van een mix van offline en digitale instrumenten. Een belangrijk digitaal hulpmiddel is de online leeromgeving van het project met geanimeerde leerscenario's.

Het BOMkids-project (Berufliche Orientierung für Migrantenkinder in Thüringen – Beroepskeuze-begeleiding voor migrantenkinderen in Thüringen) heeft twee hoofddoelen: het ondersteunen van beroepskeuzebegeleiders door interculturele vaardigheden te profileren, en het vereenvoudigen, aanpassen en digitaliseren van interculturele instrumenten voor beroepskeuzebegeleiding. Het project doet dit door het organiseren van klassieke seminars naast de open leerruimte op de homepage van het project. De virtuele leerruimte is vrij toegankelijk om het aanbod zo laagdrempelig mogelijk te maken. Naast geanimeerde leerscenario's biedt het virtuele leergebied extra materiaal en een projectdatabase.

“Intercultureel” betekent interactie tussen minimaal twee verschillende culturen en is een

steeds belangrijker onderwerp in de wereld van het volwassenenonderwijs. Wat onderwijs en leren betreft, bestaat de uitdaging erin de inhoud op de juiste manier te presenteren; hoe kan het leeraanbod zo worden opgezet dat de deelnemers betrokken blijven ondanks een complex en soms uitdagend onderwerp.

Dit is waar de digitale leermogelijkheden een rol gaan spelen. Met behulp van animaties creëer je een “theatereffect” dat kan helpen situaties duidelijker uit te leggen. Tegelijkertijd trekken animaties de aandacht. De bereidheid van lerenden om bij het onderwerp te blijven neemt toe en ze willen weten wat er nu gaat gebeuren. Met deze geanimeerde scenario's kunt u ingewikkelde onderwerpen uitleggen die anders moeilijk te behandelen zijn.

In het virtuele leergebied van BOMkids zijn geanimeerde video's beschikbaar over verschillende relevante alledaagse onderwerpen (bijv. ramadan, kantines en religieuze diëten). De gebruiker kan deze video's zelfstandig bekijken. Bovendien zijn er tips en verdere informatie over de specifieke onderwerpen.

Animatiefilmpjes trekken de aandacht en brengen in korte tijd veel informatie over. Dit kan echter ook een nadeel zijn als je niet oppast, want dan worden ingewikkelde thema's

gereduceerd tot iets oppervlakkigs en flitsends. De balans tussen het maken van aantrekkelijke animaties die de aandacht trekken en het op een zinvolle manier uitleggen van de inhoud is de grootste uitdaging bij het maken van dit soort digitale hulpmiddelen.

“Ik leer nog steeds veel bij over nieuwe softwaretools, hun mogelijkheden en speciale functies.” zegt Manfred. Het is gemakkelijk om je te laten meeslepen door de speciale effecten en functies, dus Manfred heeft een mantra om in gedachten te houden wanneer je digitaal lesmateriaal creëert: “Inhoud is king. Ondanks alle digitale mogelijkheden is de inhoud nog steeds het belangrijkste.”

“Begin rustig en integreer een paar digitale tools”

bedrijfstraining | klassikaal onderwijs | coaching | start-ups | MKB

Samuel Marshall

Business trainer, Banbridge
Ondernemingscentrum,
Banbridge, UK

Samuel Marshall, een bedrijfstrainer bij Banbridge Enterprise Centre, verzorgt een aantal programma's voor bedrijfsopleidingen voor startende ondernemers met behulp van digitale hulpmiddelen. Hun meest gebruikte tool is Nearpod, dat ze het afgelopen jaar zijn gaan gebruiken. Volgens Samuel “is Nearpod zeer interactief, boeiend en de deelnemers hebben het tot nu toe als zeer nuttig ervaren”.

Samuel's avonturen op het gebied van digitaal lesgeven begonnen allemaal toen een van hun gefinancierde programma's, genaamd “ExploringEnterprise”, hen vroeg om te proberen technologie-ondersteund leren te introduceren in het project en de uitvoering ervan. Samuel en zijn collega's onderzochten enkele van de verschillende opties op de markt en vonden Nearpod, een van een aantal zeer interactief, boeiend en nuttig. “De deelnemers vonden het net iets anders dan saaie PowerPoint-dia's en ze vonden het leuk om interactie te hebben met de polls en samenwerkingsborden.”

Samuel vond Nearpod gemakkelijk om mee te beginnen: “Er zijn veel gebruikershandleidingen, YouTube-filmpjes en webinars die het gemakkelijk maken om ermee aan de slag te gaan. Met Nearpod kun je PowerPoints uploaden en vervolgens activiteiten toevoegen, zoals quizen, polls en samenwerkingsborden,

die handig zijn om deelnemers mee te laten doen. Je kunt de antwoorden anoniem houden of de namen van de deelnemers bekendmaken. Het rapport aan het einde van de sessie is ook erg nuttig, en je kunt zien wie de vraag heeft beantwoord. Het geeft degenen die stil zijn en zich gewoonlijk niet uitspreken in de klas een kans om een antwoord te geven. Op die manier kun je zien of de stof begrepen wordt of niet.”

Natuurlijk heeft elke technologie haar voor- en nadelen. “Nearpod heeft enkele voordelen: het is zeer interactief en de deelnemers kunnen hun smart phones, tablets of laptops gebruiken voor interactie met de trainer. Het is ook gratis en je kunt al je informatie en dia's importeren. Het is ook online, dus als je geen PowerPoint op een bepaalde laptop hebt, kun je eigenlijk gewoon online gaan, zolang je maar een internetverbinding hebt.” Er zijn echter ook nadelen: de meest voorkomende bij digitale hulpmiddelen is de afhankelijkheid van een internetverbinding. Het is belangrijk in gedachten te houden dat niet alleen de docent internet moet hebben, maar de hele klas.

Deelnemers aan Samuel's trainingen werken graag met tools als Nearpod, Padlet of Socrative omdat het de les leuk en boeiend maakt. Samuel zelf zegt dat “het iets anders en boeiends is, het breekt een les, zodat het niet alleen maar is dat je de hele tijd naar een scherm zit te kijken naar

dia's, lerenden zijn daadwerkelijk betrokken en interacteren naarmate de les vordert". Om jezelf en de leerlingen niet te overweldigen, is Samuel's beste tip om langzaam te beginnen en een paar van de tools tegelijk te integreren. "Gebruik Nearpod bijvoorbeeld eerst niet in alle er vertrouwd mee raakt en feedback krijgt van de deelnemers om te zien wat werkt en wat niet werkt. Dan word je na verloop van tijd beter en kun je wat van de meer geavanceerde functies gebruiken."

Nu Nearpod goed werkt voor het Banbridge Enterprise Centre, zijn ze op zoek naar meer instrumenten om te integreren in de bijlessen. Ze zijn momenteel van plan om Socrative en Kahoot! te testen als een manier om quizen toe te voegen en om Nearpod verder te verkennen en te leren hoe tekenen en samenwerken werkt.

“Luister altijd naar wat deelnemers willen leren”

eLearning | klassikaal onderwijs | afstandsonderwijs

Sarantis Manoudis
Webontwikkelaar en docent, web2social, Athene, Griekenland

Sarantis Manoudis is een ontwikkelaar van hulpmiddelen voor afstandsonderwijs en auteur van e-learningmateriaal, gevestigd in Athene. Hij organiseert workshops waarin hij digitale instrumenten aanleert aan deelnemers, van wie velen geen Grieks spreken. “Het zijn hulpmiddelen die we in elk stadium van ons leven nodig hebben”, zegt hij, en daarom zijn digitale hulpmiddelen een essentieel onderdeel van het volwassenenonderwijs. Moodle is het eLearning platform dat Sarantis het vaakst gebruikt om materiaal voor leerlingen te creëren.

“Afstandsonderwijs heeft de manier waarop we onderwijzen en leren veranderd,” zegt Sarantis. “Moderne technologieën hebben een enorme verandering teweeggebracht in de manier waarop de inhoud van een cursus wordt geproduceerd, onderwezen, besproken en gedeeld.” Moodle is hier een goed voorbeeld van - het is een digitaal platform dat kan worden gebruikt om alle soorten lesmateriaal te leveren. Het is open source en gratis.

Het open source karakter van Moodle stelt docenten ook in staat om hun eigen cursussen te maken, die volledig zijn afgestemd op de behoeften van hun leerlingen en hun cursus. “Online cursussen op het platform zijn gemakkelijk op te zetten en te vernieuwen”, zegt Sarantis geruststellend.

“Het maakt leermateriaal ook toegankelijker voor studenten, waardoor ze vaker of in hun eigen tempo kunnen studeren.”

Werken via een platform als Moodle heeft ook voordelen voor leerkrachten als het gaat om evaluatie en het volgen van hun de voortgang van studenten. “Het vermindert de volgtijd van één cursus met 25 tot 60% vergeleken met de traditionele manier.”

Tijdens zijn workshops laat hij de cursisten elke week kennismaken met een nieuwe digitale tool, zodat ze al doende leren. “Het goede deel is als alles goed gaat en iedereen plezier heeft. Het werkt niet zo goed als er problemen zijn met de connectiviteit of als mensen afhaken bij het eerste probleem dat ze tegenkomen.” De meeste studenten zijn echter enthousiast om ‘nieuwe werelden’ te ontdekken.”

De behoeften van de lerenden blijven centraal staan, ook of juist bij digitaal onderwijs: “Luister altijd naar wat deelnemers willen leren. Zoek uit wat hun vaardigheden zijn en gebruik de tools die voor hen het beste werken.”

Moodle

Moodle is ‘s werelds populairste leer management systeem (LMS).

Het wordt gebruikt door onderwijsinstellingen zoals scholen en universiteiten over de hele wereld.

Moodle wordt vrij ter beschikking gesteld als openbronsoftware, dat betekent dat iedereen Moodle kan aanpassen

“Wees niet bang voor digitale hulpmiddelen, het is makkelijker dan je denkt”

professional qualifications | classroom teaching | distance learning

Sylva Müller

*Project en regionaal
manager, LEB Thüringen
e.V., Weimar, Duitsland*

y

Sylva Müller werkt voor LEB Thüringen, de regionale aanbieder van volwassenenonderwijs, als project- en regiomanager. Een van de diensten die zij aanbiedt, is de kwalificatie van beroepskrachten in de dagopvang die met kinderen werken. Hoewel deze kwalificaties normaal gesproken face-to-face plaatsvinden, moest Sylva tijdens de COVID-19 lockdown op zoek naar alternatieve manieren om trainingen te geven, en kwam zo uit bij alfaview®.

“Vanwege de beperkingen van face-to-face leren zochten we naar een digitaal alternatief,” legt Sylva uit. “Andere aanbieders van volwassenenonderwijs hadden goede ervaringen met het gebruik van alfaview® voor leerdoeleinden,” zegt Sylva als ze uitlegt waarom ze voor de software heeft gekozen. “Eerst heb ik het zelf als deelnemer gebruikt, maar deze tool is vrij gemakkelijk te gebruiken - het heeft een duidelijke, overzichtelijke gebruikersinterface. Als het eenmaal is geïntroduceerd, kun je het zelf ook gebruiken.”

Sylva vond al snel manieren om de tool te gebruiken bij het geven van haar training voor professionals in de dagopvang. “We gebruiken alfaview® binnen de kwalificatie op regelmatige basis in combinatie met verplichte colleges. De videoconferentie tool wordt

gebruikt voor discussies, samenvattingen van leereenheden, evaluatie van tutorials, overleg en zelfs presentatie van nieuwe leereenheden.” Deelnemers ontvangen een uitnodigingslink van de trainer, en na een kort registratieproces hebben ze toegang tot een speciale videoconferentieruimte. De tool is echter niet volledig webgebaseerd - deelnemers moeten de app downloaden voordat ze hem kunnen gebruiken.

Dit leidde tot enige terughoudendheid bij leerlingen die terughoudend zijn met het downloaden van apps en software op persoonlijke apparaten.

Over het algemeen gaven de deelnemers echter positieve feedback over alfaview®, ze vonden het gemakkelijk te gebruiken en de videokwaliteit goed, ondanks het feit dat het om een ongeschoolde en onervaren doelgroep ging. “Sommige deelnemers hebben niet eens een e-mailadres,” merkt Sylva op.

Alfaview® heeft wel een aantal aanzienlijke voordelen ten opzichte van andere videoconferencingsoftware voor het onderwijs. “De trainer kan een chatroom inrichten en ook mini-chatrooms installeren (voor het werken in kleinere groepen), en alleen de admin heeft toestemming om elke chatroom te betreden”, zegt Sylva, waardoor het een goed hulpmiddel

is voor discussies en presentaties. “Het is alleen een communicatietool, daarom is het gebruik voor leerdoeleinden beperkt (om bijvoorbeeld materiaal aan te bieden heb je een cloud-gebaseerde oplossing nodig).”

Het aanpassen van het onderwijs aan de COVID-19 lockdown was een steile leercurve voor Sylva, maar het heeft haar een aantal waardevolle inzichten voor de toekomst opgeleverd. “Maak een overzicht van bestaande tools en gebruik de feedback en ervaringen van andere docenten: Welke tool is nuttig en geschikt voor welk doel?” Voor welke tool je ook kiest, “geef jezelf de tijd om de tool te testen en bepaal in het begin regels voor gebruik en communicatie met de deelnemers.” Dit klinkt ingewikkeld, maar Sylva blijft positief: “Wees niet bang voor digitale tools, het is makkelijker dan je denkt!”

“Beslis eerst wat je wilt en hoe digitale hulpmiddelen kunnen helpen”

eLearning | klassikaal onderwijs | taalonderwijs

Jan Douwes

Onderwijsontwikkelaar en trainer, Afûk, Leeuwarden, Nederland

Jan Douwes is onderwijsontwikkelaar en trainer bij de Afûk, de belangrijkste onderwijsorganisatie voor de Friese taal, de tweede officiële taal van Nederland die in de noordelijke provincie Friesland wordt gesproken. Jan is verantwoordelijk voor Afûk's eigen digitale leerplatform, EduFrysk, een online bron voor wie de Friese taal leert, van kleuterschool tot volwasseneneducatie.

Afûk was een early adopter van digitaal lesgeven en dat is een van de redenen waarom ze al in 2006 besloten om een eigen platform te ontwikkelen. “We kozen ervoor om ons eigen platform te bouwen omdat er op dat moment geen systeem was dat aan onze behoeften voldeed. We wilden de flexibiliteit en de mogelijkheid hebben voor docenten om hun eigen lessen te maken en deze te delen met andere docenten.”

Sindsdien is EduFrysk uitgebreid en verbeterd. “In het begin gebruikten we EduFrysk alleen voor volwasseneneducatie. In 2013 rees de vraag of we onze middelen voor het basisonderwijs ook konden overzetten naar een digitale versie.” De verschillende versies en aanvullingen op EduFrysk sinds de eerste start waren ingewikkeld en onhandelbaar geworden, dus de herbezinning was een kans om te vereenvoudigen. “We hebben er vorig

jaar ook voor gekozen om EduFrysk volledig opnieuw in te richten. Niet bezuinigen op kwaliteit, maar de balans vinden om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk mensen er gebruik van kunnen maken.” Sterker nog, de structuur achter EduFrysk is inmiddels beschikbaar gesteld aan andere organisaties en wordt tot ver buiten Friesland gebruikt als leeromgeving voor scholen en hogescholen.

“EduFrysk is altijd gebruikt als aanvulling op onze gewone lessen. Dit was een bewuste keuze omdat niet al onze leerlingen zich comfortabel voelen bij digitaal werken.” Het beschikbaar hebben van digitale middelen maakt het leren echter flexibeler, vooral voor degenen die extra tijd willen investeren. “Daarom hebben we al onze cursusboeken gedigitaliseerd en bieden we ook meer materialen aan via het platform. Dus niet alleen de opdrachten uit de boeken, maar ook extra materialen zoals video's, verhalen, teksten. Zo verrijken lerenden de cursus voor zichzelf.”

“Met de komst van Corona moesten we ook omschakelen en hebben we ervoor gekozen om een aantal vakken online te doen. We hebben gekozen voor Jitsi, een platform waarop je gemakkelijk online kunt vergaderen. Leerlingen konden via EduFrysk hun leerstof inzien en hun

huiswerk voor elke week maken, om het later in de groepscursus met de docent te bespreken.”

Bij het kiezen van nieuwe tools, zoals Jitsi, is het belangrijk om strategisch te werk te gaan. “Als je bijvoorbeeld een tool kiest om online te vergaderen, houd dan voor alle online vergaderingen dezelfde tool aan. Dit zorgt ervoor dat het niet alleen voor jou en je collega’s duidelijk is, maar ook voor de lerenden: zij raken vertrouwd met de tool. Dit is heel belangrijk om ervoor te zorgen dat ze niet verdrinken in te veel verschillende apparaten, te veel verschillende mogelijkheden, maar juist comfortabel worden met één digitale tool en meer ruimte hebben om te leren.”

Jan’s top tip voor digitale training? “Heel vaak wordt een digitaal middel, een digitale tool, gezien als een doel op zich. Het is veel beter om vooraf in kaart te brengen wat je wilt bereiken en hoe digitale middelen daaraan kunnen bijdragen, als middel en niet als doel.”

“Je kunt zien hoe lang iemand kijkt en waar ze vervolgens op klikken...”

coaching | workshops | nieuwkomers | taalonderwijs | sociaal werk

Kevin de Groot

Coach en oprichter, Ons Kruispunt, Leeuwarden, Nederland

Nadat hij via een mentororganisatie in Friesland mentor was geworden van Daniel, een jongeman uit Eritrea, realiseerde Kevin de Groot zich dat hij zijn diploma bedrijfskunde beter kon gebruiken door een sociaal bedrijf Ons Kruispunt te beginnen om nieuwkomers in Nederland te helpen zich aan te passen aan hun nieuwe thuis. Hij werkt met een breed scala aan mensen en heeft nieuwe stappen moeten zetten in het digitaal bereiken van zijn doelgroep tijdens de Covid-19 pandemie.

Toen de eerste golf van Corona kwam, kwam alles tot stilstand. “Vrijwilligerswerk, stages, banen, het runnen van een eigen bedrijf - alle dagelijkse dingen die nieuwkomers doen en die hen in contact brengen met Nederlanders kwamen tot stilstand.” Kevins cliënten begonnen te merken dat hun taalniveau in het Nederlands afnam, en ze konden elkaar ruim twee tot drie maanden niet face-to-face ontmoeten. “De oplossing was om digitaal te gaan.”

Dat hoeft niet met ingewikkelde hulpmiddelen. “Om het digitaal te maken heb ik gewoon Skype gebruikt. Veel van de mensen met wie ik werk waren daar al vertrouwd mee, dus we konden daar de één-op-één gesprekken voeren, maar ook groeps gesprekken.” Kevin begon een podcast om nieuwkomers te bereiken. “Ik zou

een nieuwkomer uitnodigen om een interview van 15 minuten af te nemen als videopodcast, zijn of haar verhaal te vertellen en te proberen een band te scheppen met anderen die hetzelfde meemaken”. Het was belangrijk om video te gebruiken in plaats van audio, zodat de kijkers de non-verbale signalen konden volgen.

Ook hier waren de middelen om de podcast samen te stellen eenvoudig. “Ik gebruikte gewoon Skype. We konden heel gemakkelijk opnames maken.” De video’s werden vervolgens op YouTube geplaatst, waardoor Kevin ook kon zien hoe gebruikers met zijn video’s omgingen. “Ik zag in mijn 15 minuten durende video’s dat bijna niemand het volledige ding bekeek, fragmenten of misschien 5 tot 10 minuten, maar nooit helemaal, dus ik wil in de toekomst kortere video’s maken. En dat was leuk aan online werken: je krijgt feedback, want je kunt via YouTube zien hoe lang iemand kijkt, en op wat voor video ze daarna hebben geklikt.”

Ook de commentaren op zijn video's waren nuttig. "Voor één video besloot ik om niet zelf de interviewer te zijn, maar iemand die Tigrinya spreekt dat te laten doen om een ander publiek te bereiken. Dus in die aflevering voerden twee gasten een discussie in het Tigrinya, en het sloeg echt aan. We kregen ongeveer 1200 views op de video terwijl de meeste andere rond de 200, 300 views kregen. Er is dus duidelijk vraag naar dit soort materiaal."

Deze nieuwe pogingen om nieuwkomers met digitale middelen te bereiken - Kevin organiseerde ook online cook-alongs, quizzen - hebben de toolkit van Ons Kruispunt uitgebreid, maar zullen de offline interacties nooit volledig vervangen. "Ik denk dat wanneer de dingen weer normaal worden, er een verschuiving zal zijn naar meer digitale settings, maar 75% zal nog steeds offline zijn, en ruwweg 25% online. De mensen met wie ik werk hebben nog steeds dat face-to-face contact nodig, maar ze kunnen online veel leren en dat bereidt ze ook voor op de digitale vaardigheden die je op een Nederlandse werkplek verwacht te hebben."

“Neem het serieus en investeer echt de tijd”

klassikaal onderwijs | afstandsonderwijs | nieuwkomers | strategie

Ashwin Brouwer

*Toezichthouder innovatie,
Friesland College,
Leeuwarden, Nederland*

Ashwin Brouwer is innovatiebegeleider bij het Friesland College in Leeuwarden, dat zowel beroepsopleidingen aanbiedt aan studenten die net van school komen als opleidingen voor volwassen lerenden met verschillende achtergronden. “Ik richt me vooral op het bevorderen van digitalisering binnen het Friesland College, zowel bij mijn collega’s en de manier waarop we lesgeven, maar ook in hoe we meer in het algemeen werken.”

Het Friesland College is al een tijdje bezig met digitalisering, waarbij Ashwin een belangrijke rol speelt. Zo ging het college in 2017 als eerste school in Nederland aan de slag met de videobellen- en messagingdienst Microsoft Teams, en hebben Ashwin en zijn collega’s verschillende kleine ingrepen georganiseerd om de naald op het gebied van alles wat digitaal is binnen het college te verzetten. “We hebben bijvoorbeeld besloten om minder te printen door digitaal te werken, allereerst door studenten te vragen een laptop mee te nemen, maar ook door collega’s te trainen in hoe ze opdrachten die digitaal worden ingeleverd, via Microsoft Teams kunnen accepteren. Zo bespaar je veel printpapier, en het mooiste van alles is dat je niet hoeft te sjouwen met die hele zware tassen die je normaal als docent aan het eind van de dag mee naar huis moet nemen!”

Dit vroege gebruik van videobellen bleek

ongelooflijk nuttig in 2020, toen de pandemie van het Coronavirus uitbrak. “We hebben er echt de vruchten van geplukt. Omdat we bijvoorbeeld al sinds 2017 met Microsoft Teams werkten, konden we relatief snel de overstap maken naar volledig online onderwijs. Niet dat we door willen gaan met volledig online leren rug is: de combinatie van fysiek, praktisch en online is iets waar wij in geloven voor de toekomst van ons onderwijs.”

De door het Friesland College gebruikte instrumenten variëren van het relatief eenvoudig - Microsoft Teams, Zoom, Kahoot! - tot de high tech. “We zijn twee jaar geleden begonnen met mixed reality te werken met behulp van de Microsoft HoloLens. We hebben het eerst gebruikt voor bouw- en ontwerpstudenten, zodat ze hun werk kunnen maken in een digitaal programma en er dan echt doorheen kunnen lopen. Die investering heeft zich inmiddels uitbetaald voor andere opleidingen: “Onze zorgopleiding gaat het gebruiken voor lessen anatomie en fysiologie. Als je wilt leren hoe je een bloeding stopt, kun je bijvoorbeeld niet echt een vrijwilliger pakken en een mes tevoorschijn halen, maar met mixed reality kun je studenten een realistische ervaring geven om van te leren.”

Ashwin bouwt voort op het enthousiasme van collega’s door hen de rol van “Media

Coach” binnen de organisatie te geven. “We hebben ongeveer 25 Media Coaches, dat zijn collega’s die graag met ICT werken, die graag onderzoeken wat ze ermee kunnen doen, om te experimenteren en nieuwe dingen uit te proberen, en die het vooral leuk vinden om hun collega’s te helpen met nieuwe digitale tools en vaardigheden.” Dit helpt leerkrachten echt om het gebruik van nieuwe digitale hulpmiddelen uit te proberen. “Niet door te preken, maar gewoon door te laten zien wat er mogelijk is.”

Ashwin’s beste tip voor docenten en trainers die nieuw zijn in het gebruik van digitale hulpmiddelen is om langzaam te beginnen. “Kies één ding waar je aan wilt werken in plaats van alles tegelijk te willen doen.” En alleen omdat je een digitaal hulpmiddel gebruikt, is het niet per se een verbetering.

Het kan gemakkelijk zijn om de basisprincipes te vergeten, zoals contact maken met studenten, vragen hoe hun dag was, enz. wanneer je online lesgeeft. “Al die dingen die we anders als vanzelfsprekend zouden beschouwen, moeten we bewust plannen en doordenken.

Niet alle digitale hulpmiddelen werken voor alle groepen - iets wat Ashwin vooral is opgevallen bij FCExtra, het onderdeel van de organisatie dat zich richt op volwasseneneducatie en de integratie van nieuwkomers. “Het is

belangrijk om de band te hebben en de relatie aan te gaan, maar lerende volwassenen zijn zeer druk bezette mensen! Ze hebben een huishouden, ze hebben een baan en ze investeren extra in zichzelf door te leren. Dus wat ze echt willen is de inhoud! Hun diploma halen op een manier die hen het beste uitkomt en die past in hun schema. Daarom zetten wij ons ook in om het onderwijs flexibeler te maken via digitale tools, zodat je op meerdere manieren hetzelfde kunt bereiken.”

DIGITAL in de praktijk

de eerste stappen

Wat hebben we geleerd van trainers en docenten uit heel Europa? En hoe kunnen we hun advies in praktijk brengen in ons eigen onderwijs? Om dat gemakkelijker te maken, hebben we de beste praktische tips en trucs van onze deskundigen op een rijtje gezet.

Langzaam beginnen

Met het enorme aantal digitale tools dat er is, kan het behoorlijk overweldigend zijn om te beginnen. De beste tip van onze leerkrachten was om langzaam te beginnen - probeer één of twee digitale tools te integreren in je lessen en bouw van daaruit verder op.

Wees strategisch

Een advies dat steeds weer terugkwam, was om strategisch te werk te gaan bij het integreren van digitale hulpmiddelen in je onderwijs - dit geldt zowel voor onderwijzers als voor beleidsmakers en management van onderwijsorganisaties. "Vraag jezelf af wat je wilt bereiken op het gebied van onderwijs, en kijk dan of digitale tools je kunnen helpen om dat te bereiken," zegt Ashwin Brouwer van het Friesland College in Nederland.

Het is ook goed om strategisch te zijn bij de keuze

"Vraag jezelf af wat je wilt bereiken en kijk dan of digitale hulpmiddelen je kunnen helpen daar te komen"

van de digitale hulpmiddelen die u gebruikt- probeer één hulpmiddel te gebruiken voor elke functie, in plaats van te verwachten dat lerenden

voortdurend nieuwe tools en interfaces kennen, en maak afspraken met je collega's over deze lijst van tools. Het zal ook collega-onderwijzers die minder vertrouwd zijn met digitale hulpmiddelen helpen om zich niet overweldigd te voelen!

Leerlingen op de eerste plaats

Het is gemakkelijk om je te laten meeslepen door alle mogelijkheden die digitale hulpmiddelen kunnen bieden, maar het is altijd nuttig om een stapje terug te doen en na te denken over voor wie je het allemaal doet: de leerling. Alle digitale tools die je in je lessen introduceert, moeten de leerervaring van je studenten en deelnemers verbeteren, of tools zijn die ze nodig hebben voor hun professionele leven.

Verplaats jezelf in de positie van de cursist

Jezelf in de positie van de cursist of deelnemer plaatsen als een denkoefening kan je helpen ervoor te zorgen dat je de juiste hulpmiddelen voor de juiste doelgroep kiest, maar het kan even nuttig zijn om jezelf letterlijk in de positie van de cursist te plaatsen door je cursisten toe te staan je nieuwe digitale vaardigheden te leren en toe te geven dat je niet alles weet! Dit is vooral nuttig wanneer je met jongere leerlingen werkt die mogelijk meer technische kennis hebben dan jij. Door leerlingen een lesgevende rol te laten spelen, groeit hun zelfvertrouwen en zullen ze moeten nadenken over de manier waarop ze digitaal werken om het te kunnen uitleggen. "Je hoeft niet alles te weten, wees gewoon nieuwsgierig!" is de beste tip van Violette Aymé, gebaseerd op haar werk met jongeren bij Le Nom Lieu in Bordeaux, Frankrijk.

Creatief worden

Digitale hulpmiddelen kunnen u de kans geven uw creativiteit de vrije loop te laten en

lerenden in staat te stellen zich uit te drukken. Verschillende docenten en trainers gebruiken digitale hulpmiddelen voor het maken van films, muziek en het ontwerpen van spelletjes enz. om deelnemers middelen tot zelfexpressie te geven, vooral leerlingen uit meer kwetsbare milieus. Leren hoe deze instrumenten te gebruiken geeft hen een duwtje in de rug als ze kiezen voor een toekomst in de creatieve industrie.

“Ongeveer 80% van mijn digitale vaardigheden heb ik mezelf aangeleerd.”

Neem de tijd om te experimenteren

Wat bijna alle docenten en trainers die in deze gids hun verhaal hebben gedaan gemeen hebben, is dat ze zelf experimenteren met digitale hulpmiddelen voor ze die in hun lessen integreren. Zelfstandig nieuwe dingen uitproberen, misschien een handleiding op YouTube vinden of een handboek online om je op weg te helpen, en gewoon zien wat je kunt bereiken. De meeste volwassenenopleiders hebben zichzelf aangeleerd hoe ze hun digitale hulpmiddelen moeten gebruiken, eerder dan dat ze een cursus of opleiding hebben gevolgd. “Ongeveer 80% van mijn digitale vaardigheden heb ik mezelf aangeleerd,” zegt Gogo Papadopoulou van Total Approach in Athene.

Ontdek wat er is

Er zijn zoveel digitale hulpmiddelen dat het nuttig is de mogelijkheden te onderzoeken en de hulpmiddelen te vinden die het best aan uw behoeften beantwoorden. Het is goed om rekening te houden met het budget dat u beschikbaar hebt, en met de apparatuur (gaat u het gebruiken op een smartboard of alleen een projector? Hebben de meeste leerlingen een laptop of is een smartphone toegankelijker?) en ook de vaardigheden van uw collega's en de mate van ondersteuning die zij

nodig kunnen hebben om het hulpmiddel te leren gebruiken. Een andere belangrijke overweging is gegevensbescherming - een goede tip is om te controleren of de digitale dienst zijn gegevens al dan niet in de EU opslaat.

Overweeg open-source vs. professionele tools

Voor bijna elke functie is er een betaald en een open-source / gratis digitaal hulpmiddel beschikbaar. Aangezien (volwassenen)onderwijsorganisaties in Europa meestal met beperkte budgetten werken, is het verleidelijk om altijd voor de gratis optie te kiezen - en dat is heel vaak een perfecte keuze! Maar soms is het de moeite waard professionele software te overwegen, vooral als het doel van je onderwijs is leerlingen voor te bereiden op een loopbaan waarin van hen verwacht wordt dat ze die software gebruiken. François Friquet van Le Rocher du Palmer in Bordeaux, Frankrijk, gebruikt deze professionele hulpmiddelen om jongeren en creatieve professionals met elkaar in contact te brengen: “het is noodzakelijk om opgeleid te worden in deze professionele tools, zo niet in gratis software waarmee dezelfde resultaten kunnen worden bereikt.” Heel vaak zijn er kortingen of zelfs gratis opties voor scholen en trainers, waardoor professionele tools iets toegankelijker zijn dan ze misschien lijken.

Vaak werken gratis of open-source instrumenten echter net zo goed, en de kans is groot dat leerlingen er al vertrouwd mee zijn. Danae Florou van Alpha Beta Greek in Athene raadt docenten in het volwassenenonderwijs aan om “te kiezen voor gratis, beproefde tools in plaats van dure fancy tools”.

Maak gebruik van verschillende apparaten

Digitale hulpmiddelen zijn er in evenveel vormen als er apparaten zijn, dus het is goed om na te denken over welk hulpmiddel het beste werkt op welk apparaat en welke apparaten uw cursisten waarschijnlijk het meest zullen gebruiken. Sofie Metsemakers van het sociaal centrum La Colline in Cenon, Frankrijk, gebruikt tablets wanneer ze

haar cursisten laat zien hoe ze digitaal toegang kunnen krijgen tot overheidsdiensten. “We gebruiken tablets omdat mensen vaak een

smartphone hebben waar ze kunnen dezelfde applicaties installeren.” Sommige digitale tools werken op meerdere apparaten, een geweldige functie als uw leerlingen niet allemaal toegang hebben tot dezelfde technologie.

Feedback en inzichten verkrijgen

Het gebruik van digitale hulpmiddelen kan het veel gemakkelijker maken om feedback te krijgen over je lesactiviteiten en inzichten te verwerven om je manier van werken te verbeteren. Julie Jamieson van de New Lodge and Duncairn Community Health Partnership in Belfast, Noord-Ierland gebruikt hiervoor Kahoot! en bouwt feedbackmomenten in tussen de vragen. Sarantis Manoudis van KANEP in Athene, Griekenland, gebruikt Moodle om gemakkelijker inzicht te krijgen in het leerproces van zijn studenten. “Het vermindert de volgtijd van één cursus met 25 tot 60 procent in vergelijking met meer traditionele manieren van volgen.”

“We gebruiken tablets omdat mensen vaak een smartphone hebben waarop ze dezelfde apps kunnen installeren”

Denk aan uw publiek

Niet alle digitale hulpmiddelen zijn geschikt voor alle leerlingen, en voor sommige groepen kunnen digitale hulpmiddelen het persoonlijke contact

gewoon niet vervangen. Dat betekent echter niet dat je een volledig analogo klaslokaal hebt - alleen dat de hoeveelheid gebruikte digitale hulpmiddelen minder kan zijn of een andere functie kan hebben. Voor volwassenenopleiders die nieuwe Europeanen helpen om zich aan te passen aan hun nieuwe thuis, kan het bijvoorbeeld heel waardevol zijn om digitale hulpmiddelen in hun lessen te integreren en zo het digitale vertrouwen van de lerenden te vergroten. Canice Hamill in Belfast vindt dat hulpmiddelen die

je op je smartphone kunt gebruiken, bijvoorbeeld bijzonder goed werken bij jongere lerenden. En Manfred Niedermayer van het BOMkids project in Erfurt, Duitsland gebruikt digitale animaties om complexe onderwerpen uit te leggen aan deelnemers over taalbarrières en culturele verschillen heen.

Verwacht het onverwachte

Net zoals bij elke onderwijsactiviteit lopen de dingen soms niet volgens plan met digitale hulpmiddelen. Het is goed om je op dit soort eventualiteiten voor te bereiden, zoals een aantal van de in deze gids genoemde leraren uit het volwassenenonderwijs aangeven. Gogo Papadopoulou uit Griekenland raadt aan om het e-materiaal goed te organiseren en de les goed voor te bereiden, of het nu online of offline is. Zoals zij zegt “Dit zal hen helpen hun online lessen gemakkelijker te maken. Bewaar één versie als kladversie en gebruik die dan op elk moment door het context.”

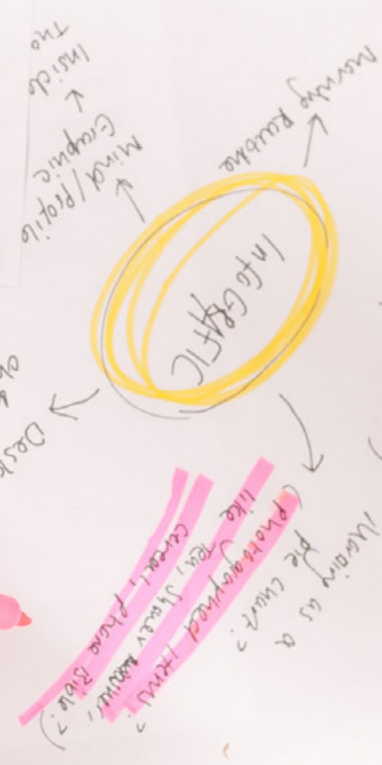
Wanneer je volledig online lesgeeft, is het nog belangrijker om rekening te houden met het onverwachte, aangezien de thuisomgeving van de cursisten een grote impact zal hebben op hun leerproces. Het is een goed idee om na te denken over wat dit kan betekenen voor volwassen lerenden, die vaak kinderen, een baan en een drukke agenda hebben die ze naast hun studie moeten zien op te lossen. Sommige lerenden hebben bijvoorbeeld geen toegang tot een laptop, of hebben één laptop die ze delen met de rest van het gezin.

Zich aanpassen aan een online omgeving

Als u volledig online lesgeeft, is het belangrijk dat u uw lessen aanpast om ze digitaal te laten werken. Veel van de dingen die in een klaslokaal als vanzelfsprekend worden beschouwd, moeten in een digitale omgeving zorgvuldig worden overwogen en gepland. Ashwin Brouwer van het Friesland College in Nederland merkte dit op tijdens de overgang naar online lesgeven die plaatsvond tijdens de eerste lockdown van het Coronavirus in maart 2020. “Als je een fysieke les hebt in een van onze gebouwen, heb je een goede morgen, hoe gaat het, je loopt rond, je maakt een praatje, je maakt grapjes... Nu is het: je begint het videogesprek, je begint de les, je eindigt de les, het is klaar. En het grappige is, de dingen die we anders fysiek doen, kunnen we ook online doen, alleen zijn we er niet aan gewend.”

Add Action

giving cities put their trust

Dat je online lesgeeft, betekent niet dat leerlingen aan hun webcams gekluisterd moeten blijven. Door gebruik te maken van break-out room-functies in software voor videogesprekken, zoals Zoom en Microsoft Teams, kunnen leerlingen samenwerken aan groepstaken en met elkaar interageren, in plaats van alleen met de docent. Zorg ervoor dat u beschikbaar blijft zodat leerlingen u individueel kunnen benaderen voor vragen- op precies dezelfde manier als ze dat in een klaslokaal zouden doen.

Flexibel leren aanbieden

Digitale hulpmiddelen bieden allerlei mogelijkheden om uw onderwijsaanbod flexibeler te maken, iets wat met name relevant is voor een leven lang leren, waarbij lerenden hun activiteiten vaak combineren met werk en gezin. Steffen Sindulka van de Landessportbund Thüringen ontdekte dat het aanbieden van onlinemodules naast het reguliere onderwijs een echt voordeel was voor zijn cursisten, die als vrijwilliger actief zijn als manager van hun lokale sportclubs. Door delen van het programma digitaal te volgen, kregen ze meer vrije tijd en werd het programma minder inspannend. Jan Douwes van Afûk in Nederland ontdekte dat het online aanbieden van cursusinhoud voor volwassenen die de Friese taal in groepsverband leren, gemotiveerde cursisten in staat stelde hun leerproces uit te breiden en te personaliseren. Ook Sarantis Manoudis uit Griekenland vindt de flexibiliteit van digitaal leren een groot voordeel. “Het maakt leermateriaal toegankelijker voor studenten, waardoor ze vaker of in hun eigen tempo kunnen studeren.”

Digitale hulpmiddelen niet negeren

Het is gemakkelijk om overweldigd te raken door het grote aantal digitale instrumenten en de verschillende dingen die je ermee kunt doen, maar laat je niet verleiden om digitale instrumenten gewoon te negeren. Dit geldt ook voor trainers en docenten die werken met groepen die geen digitaal zelfvertrouwen hebben. Uiteindelijk willen we als leraren in het volwassenenonderwijs onze leerlingen de vaardigheden meegeven die ze nodig hebben om te slagen in de maatschappij, en in de 21ste eeuw moeten die vaardigheden ook het vermogen omvatten om met digitale hulpmiddelen te werken. Door leerlingen in de veiligheid van het klaslokaal te laten omgaan met de digitale wereld,

geef je hen niet alleen de tools die ze nodig hebben om hun leerproces te verbeteren, maar rust je hen ook uit voor de toekomst.

“Probeer het eens, laat je niet afschrikken! Geef alles een kans.”

Ga ervoor!

Het nemen van de eerste stap kan vaak voelen als de grootste barrière voor trainers en docenten die niet gewend zijn om digitale hulpmiddelen te gebruiken in hun onderwijs. “Probeer het eens, laat je niet afschrikken! Geef alles een kans”, is het advies van Julie Jamieson uit Noord-Ierland. In het begin voelde ze zich geïntimideerd door digitale hulpmiddelen, maar naarmate haar vertrouwen groeide, raakte ze overtuigd van hun waarde. Een collega die meer vertrouwd is met digitale hulpmiddelen vragen om iets te demonstreren dat zij gebruiken wanneer zij met leerlingen werken, kan een heel nuttige eerste stap zijn. Dit was ook de ervaring van Sylva Müller van LEB Thüringen e.V. in Duitsland: “Eerst heb ik zelf als deelnemer het videobellenplatform gebruikt. Als het eenmaal is geïntroduceerd, kun je het zelf gebruiken.”

DIGITAL

Digital Technologies to Improve Adult Learning

LE ROCHER
DE PALMER

Ländliche Erwachsenenbildung Thüringen e.V.

momentum
[educate + innovate]

Learning
Hub
Friesland

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring in van de inhoud, die de standpunten weergeeft. De Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.